

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

1040 София, ул. "Славянска" № 1, тел.: 02/92 37 555, факс: 02/987 00 98

Изм. № 11-00-788 / 22.05.2009
(Моля, цитирайте при отговор)

На Ваш №

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТ А Н О В И Щ Е

НА МИГЛЕНА ТАЧЕВА - МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

по конституционно дело № 4 за 2009 г.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ
СЪДИИ,**

С определение от 7 май 2009 г. на Конституционния съд съм конституирана като заинтересована страна по конституционно дело № 4 за 2009 г., образувано по искане на омбудсмана на Република България на основание чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията на Република България, който е оспорил три групи разпоредби от действащия Граждански процесуален кодекс (ГПК), затова, че са противоконституционни:

А. Член 47 и свързаните с него разпоредби на чл.43, ал.2, последно изречение; чл.50, ал.4 и чл.51, ал.2 ГПК, всичките с редакция ДВ,бр.59 от 20.07.2007 г. – противоречие с чл.6, ал.2; чл.56; чл.121, ал.1 и 122, ал.1 от Конституцията.

Б. Член 133 ГПК (Изм. и доп. – ДВ,бр.50 от 2008 г.) – противоречие с чл.56 и 121, ал.2.

В. Член 280, ал.1; чл.284, ал.3, т.1 и чл.288 ГПК също редакция ДВ,бр.59 от 20.07.2007 г. – противоречие с чл.56; чл.119 и чл.124.

Всички изброени разпоредби са в сила от 1.03.2008 г.

С посоченото определение искането е допуснато за разглеждане по същество.

По искането на омбудсмана относно атакуваните текстове от Гражданския процесуален кодекс изразявам следните съображения:

I. По допустимостта на искането

Считаме, че искането е процесуално допустимо, тъй като Конституционният съд не се е произнасял по конституционносъобразността на посочената разпоредба на същите фактически основания. Налице е основанието на чл.21, ал.5 от Закона за Конституционния съд.

II. По основателността на искането

А. Член 47 и свързаните с него разпоредби на чл.43, ал.2, последно изречение; чл.50, ал.4 и чл.51, ал.2 ГПК, всичките с редакция ДВ,бр.59 от 20.07.2007 г. – противоречие с чл.6, ал.2; чл.56; чл.121, ал.1 и 122, ал.1 от Конституцията изтъкнато от омбудсмана в искането му за установяване на противоконституционност на разпоредбите, регламентиращи „връчване чрез залепване на уведомление“ **не подкрепям.**

Безспорно е, че нормативната уредба на уведомяването (връчването) създава едни от основните нормативни гаранции, водещи до обезпечаването на принципа на равенството на страните в гражданския процес. Чрез уведомяването в исковото производство (съчетано с връчването на документи) се осигурява в необходимата степен равнопоставената възможност за страните да се запознаят с хода на производството, т.е. създават се част от необходимите предпоставки, за да може те да осъществят защитата си в процеса.

Ето защо, нормативната уредба на уведомяването винаги се е характеризирала с особена строгост. Призоваванията и съобщенията са възложени на съдилищата като обективна гаранция за своевременното им и правилно извършване. На второ място, неспазването на което и да е от изискванията, предписани от закона за съответния способ на уведомяване, води до недействителност на уведомяването и то се счита за ненастъпило.

Абсолютизирането на доказването на материалното предаване на уведомителния документ води на практика обаче до почти пълна неефективност на призоваванията и съобщенията.

Това рефлектира от своя страна в изключителното затормозяване на работата на правораздавателната система като цяло и значително елиминира бързината при даване правна защита на гражданите. Практически, в основата на това явление, стоят възможности за саботиране на връчването на уведомителния документ.

Би могло да се твърди, че това води практически до даване предимство на недобросъвестните страни в производството с оглед на пълните гаранции за запазването на равнопоставеността им за сметка на интереса на

добросъвестната страна от бързо и своевременно разрешаване на правния спор.

По този начин този институт е в състояние да минава цялостното развитие на гражданския процес и да отложи за практически неопределено време постигането на търсените правни и социални резултати. Кое ще обезсмисли от своя страна в значителна степен даването на правна защита и с нищо няма да допринесе за престижа на съдебните органи пред обществото, нито ще спомогне за повишаване на доверието в дейността им.

Връчването чрез депозиране, съответно прилагане към делото и чрез залепване на уведомление, означава деликатна преценка при съпоставяне на интересите от една страна на адресата, който трябва да има сигурност, че ще узнае за връчването, а от друга – на противната страна, която е заинтересована да не се стига до забавяне на делото, поради проблеми във връзка с връчването, тъй като в даден случай, забавянето означава отказ от правосъдие. Разбира се, че интересът на адресата трябва да бъде защитен в най-висока степен, за да се осигури честен процес, каквато е повелята на чл.6 ЕКПЧ.

Интересът и на другата страна обаче трябва да бъде взет адекватно под внимание и то преди всичко, защото ищецът повече или по-малко не може да направи нищо срещу такива забавяния, докато **ответникът има възможност да иска възстановяване на сроковете (чл. 64-67 ГПК), както и да се брани по реда на въззивното обжалване и отмяната.**

Според данните от проучване на законодателството в 15 държави членки на ЕС направено в рамките на подготовката на новия ГПК на австрийските партньори по проекта, връчването чрез депозиране е познато на законодателството на 5 от тях – Германия, Ирландия, Холандия, Австрия и Шотландия. А в Гърция и Португалия съобщението се прави конкретно чрез залепване на вратата.

Връчването чрез залепване на уведомление е допустимо при наличието на следните две кумулативно предвидени основания:

а. връчителят не може да намери ответника на посочения по делото адрес и

б. няма лице по чл.42,ал.2, което е съгласно да получи съобщението. Само при невъзможност за връчване в тази предвидена от закона, като гаранция за сигурността на призоваването последователност, връчителят може да залепи уведомление. Наличието на предпоставките следва да се отрази в разписката. Това е от значение за служебната проверка на редовността на връчването.

Логиката на текстовете в глава шеста „Призовки и съобщения“ е да бъдат потърсени различни варианти в различни съчетания, включително достигайки до залепване на съобщението, за да може в един момент да се даде ход на делото и да бъдат предприети в нужната мяра гаранции лицето да научи за делото, така че да може да се включи в неговото разглеждане.

В посока гарантиране интересите на ответника, във връзка с уведомяването е и подходът избран от законодателя в чл.47 – да уреди в такава последователност способите за връчване чрез уведомление, която да гарантира в максимална степен ответникът в действителност да узнае за връчването.

При това връчването по чл.47 е не по-малко надеждно от гледна точка на сигурност на узнаването, отколкото връчване чрез други лица по чл.46. Връчване на физическо лице по този начин може да стане, само ако лицето не може да бъде намерено на постоянния му адрес. Това, без да е изрично посочено в чл. 47 ГПК, означава лицето да е търсено в продължение на повече от един месец поне три пъти по различно време. Едва след това на вратата на жилището, а ако няма достъп до нея – на входната врата, се залепва уведомление, като наред с това уведомление се пуска и в пощенската кутия, ако има достъп до нея. При тези обстоятелства съгласно чл. 50 ГПК (отм.) се публикуваше обявление в Държавен вестник. Известно е, че никой не чете неофициалния раздел на Държавен вестник, докато залепеното на вратата и пуснатото в пощенската кутия уведомление има реален шанс да стигне до адресата.

Връчването на частноправни юридически лица чрез поставяне на уведомление е по-добро от стария режим, тъй като тогава, при същите предпоставки, книгата се прилага към делото, без да се поставя уведомление.

Добросъвестният адвокат не е застрашен от връчване по този начин, тъй като той има обявено приемно време, когато може да бъде намерен в кантората си.

При връчване на търговци и ЮЛ, както и при връчване на адвокат, законът не прави друга разлика с оглед на правното им положение, респективно правното положение на упълномощилата ги страна (ищец или ответник) по делото, освен че чл.50, ал.4 , изр. последно и чл.51, ал.2 , изр.второ гласят, че второ уведомление не се залепва, от което може да се заключи, че чл.47, ал.3 изр.второ и ал.4 не се прилагат.

Процедурата е по –опростена, защото достъпът до данните относно адреса, е гарантиран (наличието на регистри).

Б. По искането за установяване на противоконституционност на чл.133 от ГПК– противоречие с чл.56 и 121, ал.2 от Конституцията на РБ:

Процесуалните преклузии в първоинстанционното производство са част от реформата на съдебния исков процес, която има за цел да оптимизира работата на съда, като диференцира задачите на различните съдебни инстанции и стимулира страните да упражняват своевременно процесуалните си права, като балансира служебното и състезателното начало в процеса.

Основите са заложени в уредбата на първоинстанционното производство, в което са съсредоточени всички процесуални усилия на съда и страните по изясняване на спора от фактическа и правна страна, така че то да се превърне в гръбнак на исковия процес.

На тази необходимост е подчинена регламентираната размяна на книга, които страните имат задължението или възможността да разменят пред първата инстанция, както и завишените изисквания към тяхното съдържание.

Като нов, специфичен за исковото производство принцип е въведено концентрационното начало, което се изразява в преклудирание на възможността за нови фактически твърдения и доказателствени искания на страните на определен стадий от първоинстанционното производство. Урежда се

28

администрирано от съда концентрационно начало, даващо правомощие на съда да преценява предпоставките за преклузията на основата на разграничаването на нововъзникнали и новоузнати факти.

Преклудирането на процесуални права е оправдано и справедливо, когато се дължи на небрежност на страната или на нежеланието ѝ да сътрудничи на съда за своевременно изясняване на обстоятелствата по делото. Основната цел на въвеждането му е да стимулира страните към такова именно поведение, без което не може да се очаква своевременно приключване на делото с правилно решение.

Гражданският процесуален кодекс съдържа необходимите гаранции, че приложението на концентрационното начало няма да накърни правото на защита на страните (в частност на ответника), както и за установяване на истината по конкретното дело:

В ГПК са предвидени конкретни задължения на съда, които целят да съсредоточат процесуалните действия на страните в релевантната за правилното решаване на спора посока. Служебните задължения на съда са уредени на съответните места при проверката на допустимостта на предявения иск, редовността на разменените книжа и изясняването на делото от правна и фактическа страна и са предназначени да предпазят страната от неблагоприятните последици на преклудиране на процесуалните ѝ права.

Самият текст на чл.133 от ГПК предвижда изключение от правилото за момента на преклузията.

В рамките на първата инстанция и в рамките на откритото заседание ищецът и ответникът имат възможност няколко пъти да допълнят твърденията се и да изразят становище – чл. 143, ал.2, чл.144, ал.1, чл.145, ал.2, чл.146, ал.3, чл.147 от ГПК.

Преклузиите в ГПК и в частност преклузията в чл.133 са израз на балансирано взаимодействие и специфично отражение в процесуалните норми на различни правни принципи. В гражданския процес има ценности, с които трябва да се съобразява както законодателят, така и правораздаващият орган. Безспорно сред тези ценности стои постановяването на безпорочно решение, отговарящо на действителното положение между страните. Наред с това, не може да не се държи сметка за такива процесуални ценности като процесуалната икономия и бързината на правораздаването, които позволяват разглеждането на делата в "разумни срокове" според европейските стандарти, което е от голямо значение за функционирането на модерния икономически и социален ред. Бавното правораздаване обезсмисля дори постановеното правилно решение и е равнозначно на отказ от правосъдие.

С оглед на изложените съображения считам, че искането за обявяване на противоконституционност на чл.133 от Гражданския процесуален кодекс е неоснователно и следва да бъде отхвърлено.

В. По искането за установяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 1, чл. 284, ал. 3, т. 1 и чл. 288 от ГПК. – противоречие с чл.56; чл.119 и чл.124 от Конституцията на РБ.

Застъпеното становище, че чл. 280, ал. 1 от ГПК и функционално свързаните с него норми противоречат на чл. 119 и чл. 124 от Конституцията, би следвало да се обсъжда в контекста на общата цел на реформата на гражданското съдопроизводство, връзката между отделните институти и конкретния смисъл и съдържание на разпоредбите на новия ГПК.

Касационната проверка е регламентирана **като факултативна**, при което е налице предварителна селекция на делата по определени законови основания. Това показва новия подход на законодателя при уреждане на материята по касационния контрол, изразяващ се във въвеждането на основания за допустимост на обжалването, формулирани по определени законови критерии, относимостта на които съдът преценява към всеки конкретен случай, за да приеме подадената жалба за разглеждане по същество.

Допустимостта на касационното обжалване е визирана от законодателя в нормата на чл. 280, ал. 1 ГПК и предполага произнасяне от въззивния съд по съществен материалноправен или процесуалноправен въпрос, при наличие на някое от основанията (алтернативно посочени) по т.1-3 от същата разпоредба, **като изброените понятия нямат легални определения**. Формулировката на основанията за допускане на касационно разглеждане на делото се отличава с висока степен на обобщеност и абстрактност. Това от една страна предоставя възможност да бъдат разгледани по реда на касационното производство широк и неограничен брой случаи, но от друга страна е предизвикателство към върховната съдебна инстанция да намери начина, по който законът да бъде приложен според точния му смисъл. Поради важността на този въпрос за ефективното и ефикасно прилагане института на касационното обжалване на невлезли в сила съдебни решения, пред ВКС е образувано и разгледано тълкувателно дело, въз основа на внесено от проф. Лазар Груев – Председател на ВКС, искане за приемане на тълкувателно решение по някои въпроси, свързани с основанията за допускане на касационно обжалване по смисъла на чл. 280, ал.1, т.1-3 ГПК (по делото все още няма произнасяне).

Съгласно чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК, към касационна жалба се прилага „изложение на основанията за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1 от ГПК“, а според чл. 285 ГПК, въззивният съд извършва проверка дали жалбата отговаря на изискванията на чл. 284 ГПК, преди да разпорежи размяна на книгата или съответно – изпращане на жалбата на ВКС. Анализът на посочените текстове във връзката им с чл. 280, ал. 1 ГПК обуславя безспорния извод, че жалбоподателят следва в изложението си по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК изрично да посочи кой е същественият процесуален или материалноправен въпрос, по който се е произнесъл въззивният съд и коя (кои) от хипотезите по чл. 280, ал. 1 ГПК е налице, като подкрепи твърдението си със съответните аргументи и/ли конкретни факти.

Така например, при въвеждане на основанието за допускане на касационно обжалване по **т. 2 - въззивният съд се е произнесъл по съществен материалноправен или процесуалноправен въпрос, решаван противоречиво от съдилищата**, изложението следва да съдържа посочване на противоречивите

решения. Смисълът е **да се разкрие каузалната противоречива практика от позицията на страната, която има интерес да се допусне спора до касационно разглеждане, с посочване на противоречиво даваните разрешения на еднородни случаи.** Липсата на конкретно формулиран съществен материалноправен или процесуално-правен въпрос в изложението, от своя страна представлява самостоятелно основание за преценка, че този съдебен акт не попада в приложното поле на касационното обжалване.

Възприемането на противоположното виждане означава касационната проверка да се допуска **по бланкетна жалба** - само при цитиране на съответния нормативен текст в приложението към жалбата, което изключва нейната мотивираност, необходима за обосноваване наличието на основание по чл. 280, ал. 1 ГПК, а заедно с това и разграничаването му в трите възможни хипотези. Това би довело до **връщане от факултативно към задължително касационно обжалване, тоест, до игнориране на сега действащия процесуален порядък.**

Изразеното разбиране за съдържанието на изложението по чл. 284, ал.3, т.1 ГПК предполага и много по-прецизна подготовка на касационните жалби, **което е един позитивен ефект от реформата на гражданското съдопроизводство.** Не случайно в ГПК е включено и новото изискване по чл. 284, ал. 2 ГПК за юридическа правоспособност на лицето, изготвило или приподписало жалбата. То е свързано с дължимия респект към висшата съдебна инстанция и **с императивното изискване за добросъвестност на участниците в гражданския процес - чл. 3 от ГПК.**

С разпоредбите на новия ГПК касационната инстанция е уредена като инстанция по правото и целта ѝ е да се осигури единство на съдебната практика за съдилищата в цялата страна, каквато е същинската функция на ВКС. Въвеждането на определени ограничения в достъпа на делата до касационната инстанция съответства на стандарта в европейските процесуални системи и дава възможност на висшия съд да упражнява ръководните си функции. В тази насока, нормата на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК съответства на **Препоръка № R (95) 5 на Комитета на министрите** на държавите-членки, относно въвеждане и подобряване на функциите на апелативните системи и процедури в гражданските и търговски дела. В нея понятието "развитие на правото" се третира в глава IV, чл. 7в – "Жалби в третоинстанционен съд трябва да се подават особено по дела, които ще са полезни с трето съдебно разглеждане, например дела, които биха развили законодателството или които биха допринесли за еднообразното тълкуване на закона." В същия член (абзац втори) е посочено, че "Жалби в третоинстанционен съд могат да се подават също така при дела, засягащи аспекти на закона от широк обществен интерес. **Трябва да се изисква жалбоподателят да формулира основанията, поради които делото би допринесло за гореспоменатите цели."**

Допустимостта на касационното обжалване се преценява и с оглед наличието на обществен интерес от произнасянето на касационната инстанция, тъй като общественият ефект е последователно търсен с новия модел на гражданското съдопроизводство.

Не намирам противоречие на ГПК с Конституцията и ЗСВ, относно разпоредбите на чл. 291 и чл. 292 от ГПК. В чл. 291 ГПК са уредени правомощията на касационната инстанция при **констатиране на неправилна**

и противоречива практика на различни по степен съдилища, а в чл. 292 ГПК е предвиден специален за ред за уеднаквяване на съдебната практика на Върховния касационен съд. И тези разпоредби са подчинени на общата цел да се осигури единство на съдебната практика за всички съдилища в страната, каквато е същинската функция на ВКС, закрепена в чл. 124 от Конституцията на Република България.

В подкрепа на гореизложеното е и аргументът за систематичното място на атакуваните като противоконституционни разпоредби на ГПК, относими към касационното обжалване - Глава двадесет и втора, чл. 280 -чл. 295 ГПК. Повече от очевидно е, че същите изцяло са подчинени на нормите, съдържащи се в *ОБЩИТЕ ПРАВИЛА и ОСНОВНИ НАЧАЛА в ГПК.*

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,**

Предвид изложените съображения считам искането на омбудсмана на Република България , за обявяване на противоконституционност на :

А. Член 47 и свързаните с него разпоредби на чл.43, ал.2, последно изречение;чл.50, ал.4 и чл.51, ал.2 ГПК, всичките с редакция ДВ,бр.59 от 20.07.2007 г.

Б.Член 133 ГПК (Изм. и доп. – ДВ,бр.50 от 2008 г.)

В. Член 280, ал.1; чл.284, ал.3, т.1 и чл.288 ГПК също редакция ДВ,бр.59 от 20.07.2007 г.

за неоснователно, а посочените текстове от Гражданския процесуален кодекс, в съответствие с Конституцията на Република България.

ЗА МИНИСТЪР:
ИЛОНКА РАЙЧИНОВА

Зам. министър:
И. Райчинова
Заповед за заместване
№ *10-04-790/14.05.09*
От *20.05.09* до *22.05.09*